УДК: 330.1

Кравчук А.О.

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСО-МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ АПВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Для розуміння напряму та масштабу необхідних трансформацій національної економіки переробному підприємству АПВ треба мати економічні інструменти управління ресурсним потенціалом, ключовим з яких є фінансова політика переробного підприємства, що забезпечує нарощення його ринкової вартості. [1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над розробленням концепції управління ресурсним потенціалом переробних підприємств АПВ в контексті реалізації основних принципів фінансової політики працюють і сучасні українські вчені – В.Г.Андрійчук, І.А.Бланк, М.Я.Дем'яненко, В.М. Геєць, І.Ю.Гришова, Т.С.Шабатура, С.С.Стоянова-Коваль, Ю.О.Лупенко, М.Й.Малик, О.О.Непочатенко, В.В.Кужель, В.А.Замлинський, А.А. Чухно, російські дослідники С.В. Большаков, Л.А. Дробозіна, Ю.І.Кашин, В.К.Сенчагов, Д.Г.Черник.[1-9] При розробці ефективної системи управління економічними ресурсами постають проблеми гармонізації розвитку інтересів власників підприємства, наявності достатнього обсягу матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших видів ресурсів та збереження високої платоспроможності, а система фінансового управління переробного підприємства в умовах фінансової кризи втрачає комплексність, гнучкість та ринкову адекватність за відсутністю саме концепції фінансової політики, що визначає принципи, методи, шляхи та засоби розробки та реалізації управлінських рішень в сфері економічної діяльності.

Формування цілей статті: Формування концептуальних основ економічної суті, розробки та реалізації ресурсного потенціалу переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПВ України в контексті реалізації їх фінансової політики в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною моделлю, що відбиває одну з найважливіших концептуальних ідей сучасної теорії менеджменту переробного підприємства АПК, є модель максимізації його ринкової вартості, яка визначає головну мету функціонування і розвитку як максимізацію добробуту його власників. Протягом останнього десятиліття ця концепція отримала пріоритетний розвиток і підтримку більшості керівників переробних сільськогосподарських підприємств у США та Європейських країнах з розвиненою ринковою економікою. Модель, орієнтована на вартість, передбачає, що всі управлінські рішення в будь-якій сфері діяльності переробного підприємства мають бути направлені на максимально можливий приріст його реальної ринкової ціни, тобто забезпечувати безперервне зростання його вартості на ринку. [2]

Ринкову вартість переробного підприємства АПК можна представити як сукупність трьох основних частин, які у своїй забезпечують реалізацію головної мети його функціонування, нарощення ринкової вартості: це матеріальна, нематеріальна і латентна вартість. Виходячи з цих головних складових, що формують ринкову вартість переробного підприємства, необхідно розробляти політику управління фінансовими ресурсами. На наш погляд, неможливо наголосити на пріоритетності якої-небудь з трьох основних складових, тому необхідно вивчити фактори, що є визначальними для росту матеріальної та нематеріальної вартості підприємства, оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами та визначити фінансовий потенціал підприємства.

Матеріальна вартість відображає вартість інвестованих фінансових ресурсів у реальні і матеріальні активи, які складають вартість переробного підприємства під час кризи. Формування оптимального обсягу та структури операційних активів та їх

ефективне використання визначають можливість переробного підприємства функціонувати та підтримувати безперервну операційну діяльність. На наш погляд, початковим етапом формування фінансової політики повинен стати всебічний аналіз використання активів підприємства на кожній стадії кругообороту їх вартості, динаміки їх складу та структури, враховуючи специфічні особливості операційного та фінансового циклу переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПК, оптимізація джерел їх фінансування.

Розробка фінансової політики в напряму управління матеріальною вартістю переробного підприємства повинна містити два ключових принципи: оцінку рівня доходності, що генерують активи, та його співвідношення з рівнем ризику їх формування та використання. Оптимальність джерел фінансування активів також безпосередньо впливає на ринкову вартість підприємства, оскільки відомо, що структура капіталу визначає його середньозважену вартість, від якої залежить ринкова вартість переробного підприємства. Залучення фінансових ресурсів є об'єктивною умовою функціонування переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПК, із збільшенням якої в структурі капіталу підвищується фінансовий ризик діяльності.

Останнім часом в умовах зміни філософії бізнесу та втрачання інтересу до застарілих бізнес моделей, все більшого значення набуває *нематеріальна вартість*. Модель бізнесу це, те як переробне підприємство обирає споживача, формулює та обмежує свої пропозиції, розподіляє ресурси, визначає завдання, виробляє цінність для споживача та отримує від цього прибуток. Сьогодні модель бізнесу переробного підприємства м'ясо-молочної галузі значно трансформувалась і вимагає чітких принципів фінансової політики по відношенню до формування нематеріальної вартості. яка може значно перевищувати балансову вартість активів підприємства, ризиків операційної та фінансової діяльності, які ,у відповідності до нової філософії бізнесу , не повинні бути ліквідованими, оскільки рівень ризику дозволяє отримати додаткову вартість.

До нематеріальної вартості відносять все, що перевищує балансову вартість, на основі якої переробне підприємство працює на відкритому ринку. Цей елемент вартості є джерелом конкурентної переваги переробного підприємства. Тут фактори збільшення вартості включають, наприклад, репутацію переробного підприємства, його бренд, інтелектуальну власність, інновації, потенціал зростання, глобальність охоплення, управлінську компетентність.

Латентна вартість являє собою потенційну, або «приховану», вартість переробного підприємства. Джерелом прихованої вартості може бути нереалізований потенціал операційної ефективності, недостатньо які просуває бренди, незапатентовані інновації, тобто визначити джерела прихованої вартості можна тільки виявивши резерви підвищення ефективності використання активів і резерви створення і зміцнення конкурентної переваги переробного підприємства. А реалізація саме цього джерела цінності є пріоритетним напрямком формування фінансової політики переробного підприємства АПК і запорукою процвітання її на ринку. Вся суть фінансової політики полягає у підвищенні вартості підприємства, забезпечення рентабельної захисту з точки зору співвідношення дохідності та ризику і реалізації латентної вартості.

Отже, фінансова політика являє собою форму реалізації фінансової філософії і головної фінансової стратегії переробного підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів фінансової діяльності [1].

Всебічне дослідження американського вченого та практика, засновника концепції стратегічного планування І.Ансоффа, присвячене корпоративній стратегії і опубліковане в 1965 році, наводить відмінності між стратегією та політикою в бізнесі: «Політика – це можливе рішення, тоді як стратегія є правило ухвалення рішень»[2]

Під фінансовою політикою для переробних підприємств АПК ми будемо розуміти систему принципів і методів мистецтва прийняття управлінських рішень в сфері фінансів.

Фінансова політика забезпечує принцип економічності та раціональності управління фінансовими потоками переробного підприємства, що полягає в раціональній економічній поведінці суб'єктів господарювання та отриманні найбільшої ефективності використання фінансового потенціалу при умові фінансової безпеки підприємства.

Головною характеристикою фінансової політики переробного підприємства є віддзеркалення управлінського стилю та менталітету власників щодо нарощення вартості переробного підприємства, агресивності їх відношення до фінансової діяльності. Фінансова політика може визначати неприйнятність до ризикований операцій, не дивлячись на можливе необхідне відшкодування росту його рівня відповідним додатковим рівнем доходу, або навпаки схильність до фінансового ризику також в тих випадках, коли це недостатньо компенсовано додатковим рівнем доходу.

Фінансова політика підприємства - це сукупність методів управління фінансовими ресурсами підприємства, спрямованих на формування, раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів.

Для розуміння суті фінансової політики та ролі, яку вона може відігравати у формуванні та реалізації стратегії переробного підприємства, необхідно розглянути обрану стратегію компанії та її зміни внаслідок отримання нових стратегічних цілей. Одною з основних стратегічних цілей може бути намір менеджменту переробного підприємства, яке є лідером своєї галузі, утримувати під своїм контролем більше половини ринку. Зрозуміло, що демонстрація такого наміру або, можливо, тільки підозра на нього, викликають зростаючу активність конкурентів на ринку, оскільки всі переробні підприємства займаються моніторингом внутрішнього середовища галузі та не залишать байдужими спроби поліпшити своє конкурентне становище. Активність конкурентів супроводжується аналізом можливостей, факторів успіху лідера, його фінансового стану, динамікою обсягів виробництва та продажів та оцінкою власної конкурентної позиції з точки зору змін кон'юктури ринку. Якщо проведений аналіз ринку та фінансового забезпечення свідчить про можливість перерозподілу ринку, як правило починається цінова війна, що неминуче обертається значними фінансовими втратами як для лідера галузі так і для його конкурентів. Конкуренти, які не мають достатньо фінансових ресурсів, отримуючи наміри лідера галузі щодо агресивних дій з приводу утримання та розширення його власної долі ринку, скоріш за все, відмовляться від наступальної стратегії. Отже, в той час як наміри лідера-підприємства галузі оцінюються конкурентами як реальні, він отримує стратегічні конкурентні переваги, а для менеджменту підприємства постає завдання обміркованої та виваженої демонстрації наміру.

Демонстрація наміру агресивної конкурентної та, відповідно, фінансової політики ототожнюється з нарощенням обсягів виробництва продукції в перспективному періоді, що потребує формування додаткових обсягів оборотних активів та залучення джерел їх фінансування. Отже, нарощення в структурі капіталу переробного підприємства боргового навантаження призводить до агресивної виробничої політики. У випадку ігнорування конкурентами такої демонстрації, не прийняття їх відповідних заходів по скорочення випуску обсягів свого виробництва, перенасичення ринку продукцією неминуче призводить до обвалу ціни, що скорочує обсяги прибутку всіх учасників ринку. В той же час, якщо демонстрація наміру захвату ринку, була вдалою, конкуренти можуть змиритися та скоротити свої обсяги виробництва замість того, що розв'язувати цінову війну. Це приклад реалізації агресивної стратегії, що дозволяє підприємству збільшити свої прибутки.

Слід зауважити, що збільшення боргового навантаження супроводжується збільшенням рівня ризику. В ситуації невизначеності збільшення обсягів виробництва підприємств призводить до росту прибутку, якщо попит на її продукцію є високим і навпаки. Іншою мовою, збільшення обсягів виробництва в ситуації невизначеності призводить до збільшення ризикованості потоків прибутку, що генерує операційна

діяльність переробного підприємства. Тому,чим вища буде доля боргового навантаження, тим більше у підприємства потенціал до збільшення обсягів виробництва. Отримавши інформацію про залучення підприємством додаткових фінансових ресурсів, що означає нарощення обсягів операційної діяльності, конкуренти змушені відповідати або повною пасивністю та збереженням своїх обсягів виробництва на попередньому рівні, або спробою зберегти поточний рівень цін (в крайньому випадку мінімізувати різке падіння) за допомогою скорочення обсягів виробництва. Тому, можна очікувати на виконання стратегічного сценарію.

На коефіцієнт боргового навантаження впливають також стратегії конкурентів, зокрема підприємство може бути особливо беззахисним для так званого хижацтва (predation) з боку інших, більш консервативних підприємств галузі. Це має свій прояв через загальну домовленість підприємств галузі щодо зниження цін на продукцію, оскільки підприємство з високим рівнем левериджу може обслуговувати боргове навантаження тільки за умови зростаючого ринку збуту та прибутку

Але, відомі проблеми недостатнього та скороченого інвестування при збільшенні боргового навантаження, що в свою чергу призведе до втрати агресивного сценарію підприємства на конкурентному ринку. [3] Так, підприємство, яке має на меті розширення своєї долі ринку, починає знижувати ціни та збільшувати витрати на рекламу, що призведе до зниженню прибутку в короткостроковому періоді і очікуванні росту прибутку в довгостроковій перспективі. Зниження ціни та збільшення витрат на рекламу можна розглядати як традиційні інвестиційні проекти, а мотив підприємства по реалізації цих інвестиційних проектів тобто по розширенню свого сегменту ринку залежатиме від очікуваної ставки доходності цих інвестиційних проектів. Отже, чим вище ставка доходності інвестиційних проектів або чим вище обсяги прибутку від розширення сегменту ринку, тим сильніше мотив по їх впровадженню. З точки зору власників підприємства, очікувана ставка доходності за цими інвестиційними проектами завжди буде вищою для підприємства з високим левериджем через проблему з недостатнім фінансуванням. Таким чином, високий рівень боргового навантаження призводить до зниження ставки доходності і , відповідно, робить підприємство менш агресивним а конкурентній боротьбі щодо розширення сегменту ринку, а боргове навантаження впливає на конкурентну динаміку в галузі.

Формування фінансової політики здійснюється за певними принципами. :

- принцип наукової обґрунтованості фінансової політики. Фінансова політика не може базуватись на суб'єктивних поглядах, вона має ґрунтуватись на точному обліку потреб у фінансових ресурсах та можливостях мобілізації таких ресурсів на переробному підприємстві. В іншому випадку вона може мати негативний спрямовуючий вплив в інші сфери і ланки переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПК;

- принцип системного підходу досягається за умови встановлення тісної взаємодії між фінансовою політикою та зовнішнім середовищем, з економічною та державною політикою. Фінансова політика розглядається як складна система , як елемент іншої складнішої системи, якою є економічна політика держави, як процес постійно діючий і постійно поновлюваний. що характеризується високим рівнем гнучкості та динамічності;

- принцип цільової спрямованості фінансової політики полягає у чіткому встановленні пріоритетів і доцільності виділення певного обсягу фінансових ресурсів для їх вирішення, що сформульовані виключно для однозначного тлумачення, підпорядкуванню встановлених пріоритетів головній цілі - підвищенню ринкової вартості переробного підприємства.

- принцип соціальної орієнтації та суспільного добробуту є дуже важливим, оскільки формує репутацію переробного підприємства та є одним з найважливіших

факторів нарощення капіталу торгових марок та брендів м'ясо-молочних переробних підприємств АПК. Для цього фінансова політика повинна також сприяти зростанню ефективності виробництва на основі підвищення продуктивності праці;

- принцип економічності прийняття управлінських рішень передбачає їх оцінку за співвідношенням майбутнього рівня доходності та рівня можливих ризиків, що їх супроводжують. Розробка заходів щодо нейтралізації чи мінімізації ризиків фінансової діяльності переробного підприємства включає їх оцінку, що не повинна перевищувати суми можливих фінансових втрат в тому числі і за умови високого ступеня ймовірності ризикової події.

Деякі автори наголошують, що у практичному розумінні фінансова політика реалізується через категорії «організаційного-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств», дає змогу комплексно поєднати необхідність організації фінансового забезпечення та управління економічними процесами. що відбуваються під впливом мікро- і макроекономічних чинників.[4] на наш погляд це дуже вузьке визначення та розуміння фінансової політики. В процесі дослідження було виявлено, що зміст фінансової політики багатогранний і включає наступні основні ланки:

- Розробку оптимальної концепції управління фінансовими (грошовими) потоками підприємства, що забезпечує поєднання високої прибутковості та захисту від комерційних ризиків;

- Виявлення основних напрямів використання фінансових ресурсів на поточний період (декаду, місяць, квартал) і на найближчу перспективу (рік і більш тривалий період). При цьому враховуються можливості розвитку виробничо-торговельної діяльності. Стан макроекономічної кон'юнктури (оподаткування, облікова ставка банківського відсотка, норми амортизаційних відрахувань по основних фондах та ін);

- Здійснення практичних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей (фінансовий аналіз та контроль, вибір спосіб фінансування підприємства, оцінка реальних інвестиційних проектів і фінансових активів тощо).

Єдність трьох ключових ланок визначає зміст фінансово політики, стратегічними завданнями якої є:

- максимізація прибутку як джерела економічного зростання та зростання ринкової вартості підприємства;

- оптимізація структури і вартості капіталу, забезпечення фінансової стійкості та ділової активності підприємства

- досягнення фінансової відкритості підприємства для інвесторів та кредиторів;

використання ринкових механізмів залучення додаткових обсягів капіталу;

- розробка ефективного механізму управління фінансами (фінансового менеджменту) на основі діагностики фінансового стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам, пошуку шляхів їх досягнення та забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Висновки. Основа нарощення економічного потенціалу переробних підприємств АПВ є реалізація фінансової політики - чітке визначення єдиної концепції розвитку переробного підприємства АПВ як в довгостроковій, так і в короткостроковій перспективі, вибір зі всього різноманіття механізмів досягнення поставлених цілей найбільш оптимальних, а також розробка ефективних механізмів контролю та фінансово-економічна безпека.

Анотація

Розглянуто пріоритетні напрями удосконалення ресурсного потенціалу та зміст фінансової політики переробних підприємств м'ясо-молочної галузі АПВ, акцентовано увагу на відповідність фінансової політики сучасним ринковим умовам та цільовій

функції управління фінансовими ресурсами - підвищенню ринкової вартості м'ясо-молочних переробних підприємств

Аннотация

Рассмотрены приоритетные направления усовершенствования ресурсного потенциала и содержание финансовой политики перерабатывающих предприятий мясной и молочной промышленности, акцентировано внимание на соответствии финансовой политики современным рыночным условиям и целевой функции управления финансовыми ресурсами - повышению рыночной стоимости мясомолочных перерабатывающих предприятий.

Summary

The basic conceptual direction and content of the financial policy of processing plants and meat and milk industry. Giving emphasis on conformity to fiscal policy and current market conditions the objective function of financial resources - increasing the market value of meat and milk processing enterprises

Список використаної літератури:

1. Гришова И.Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий./ И.Ю.Гришова, М.Ю.Щербата.// Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. - 2013. № 2 – С.23-26.

2. Бланк И.А Управление финансовыми рисками. – К.:Ника-Центр,2005.-600 с.- (Серия «Библиотека финансового менеджера», Вып.12).

3. Гришова І.Ю., Замлинський В.А. Обгрунтованість та ефективність виконання бюджетних програм/ І.Ю.Гришова, В.А.Замлинський // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. — № 3. Ч. 2. — С. 227-231.

4. Гришова І.Ю. Теоретичні засади фінансового забезпечення стратегічних рішень / І.Ю. Гришова // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць, Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2010. – Випуск 7. Частина І. – С. 267-275.

5. Шабатура Т.С. Розробка заходів управління ризиками фінансової безпеки підприємства. / І.Ю. Гришова, Т.С. Шабатура // Вісник Сумського національного аграрного університету: науково-методичний журнал. Серія: фінанси і кредит. №2 , 2012. – с.15-21.

6. Крюкова І.О. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та комплекс заходів з його відтворення і раціонального використання. Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». - № 3. – Харків, 2007. – С. 94-98.

7. Крюкова І.О. Фінансова архітектура інноваційного розвитку підприємства АПК. – Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи. [Колективна монографія]. / за ред. Аранчій В.І., Полтава. : ТОВ НВП «Укпромторгсервіс», 2013. - С. 43-52.